

Gdańsk, dn. 28.09.2020 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Julii Ziółkowskiej
pt. „Geograficzne uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego na przykładzie
organizacji imprez masowych w powiatach ziemskich Polski Wschodniej”

Rozprawa doktorska mgr Julii Ziółkowskiej bezapelacyjnie mieści się w ramach dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Jej plusem jest zastosowanie triangulacji danych, ponieważ mamy do czynienia zarówno z danymi gromadzonymi w oparciu o analizę materiałów zastanych, jak i o dane zgromadzone w oparciu o badania empiryczne. Recenzję podzielono na dwie części. W pierwszej jest zawarta charakterystyka poszczególnych rozdziałów. W drugiej zawarto podsumowującą ocenę pracy.

Ogólna ocena rozdziału „Wprowadzenie” jest pozytywna. Cele, hipotezy i założenia badawcze zawarte w podrozdziale 1.2. są sformułowane klarownie. Pozytywnie oceniam podział celów szczegółowych na teoretyczne, aplikacyjne i poznawcze (aczkolwiek zabrakło mi słowa „poznawcze” przy wymienianiu pięciu celów szczegółowych, które to zadanie pełnią). Podrozdział 1.3. zawierający zakresy: rzeczowy, przestrzenny i czasowy badań jest napisany poprawnie. W przypadku podrozdziału 1.4. zawierającego opis metod badawczych – według mnie lepsze byłoby odniesienie do R. Harsthorna¹, niż D. Harvy’ego. Argumentuję to tym, że w mojej ocenie praca mieści się w ramach ujęcia tradycyjno-empirycznego modelu empirycznego podejścia scjentystycznego². Poglądy D. Hary’ego są bardzo ogólne, a dla podejścia zastosowanego w pracy właśnie poglądy R. Harsthorna, jako bardziej szczegółowe i mieszczące się tym ujęciu, byłyby właściwsze. Co oczywiście nie znaczy, że odwołanie do D. Harvy’ego jest błędne. Do podrozdziału 1.5. nie mam zastrzeżeń. Natomiast podrozdział 1.1 częściowo wzbudza moje zastrzeżenia. Dzieje się tak w odniesieniu do opisu województw Polski Wschodniej – to powinno znaleźć się w podrozdziale 1.3., gdyż tam jest zdefiniowany zakres przestrzenny (a przynajmniej to sformułowanie jest w tytule). Także ostatni akapit zaczynający się od słów

¹ Harsthorne R., 1959, Perspective of the nature of geography, Rand McNally for the Association of American Geographers, Chicago.

² Klasyfikacja za: Chojnicki Z., 1985, Orientacje filozoficzno-metodologiczne w geografii – ich koncepcje i modele, Przegląd Geograficzny, 57(3), 255–277. Także: Chojnicki Z., 1999, Podstawy metodologiczne i teoretyczne geografii, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań (strony: 61–81).

„Badania podjęte w ramach rozprawy...” dotyczy jej celu, a więc powinien znaleźć się w podrozdziale 1.2.

Z analizy rozdziału 2. „Uwarunkowania rozwoju Polskich Wschodniej” wynika, że jest on napisany poprawnie według podejścia holistyczno-systemowego. Najpierw mamy rozważania teoretyczne natury ogólnej, po których następują rozważania szczegółowe. Kolejne są rozważania dotyczące już konkretnie Polski Wschodniej. Lecz wartość podrozdziałów 2.1. i 2.2. podniosłoby ustosunkowanie się Autorki do poruszanych w nich zagadnień. W ten sposób udowodniałby bezapelacyjnie, że nie tylko świetnie orientuje się w poruszanych zagadnieniach (co zrobiła), lecz także potrafi krytycznie je oceniać, wybierając jej zdaniem najlepsze definicje i klasyfikacje oraz uzasadniać swój wybór (czego nie zrobiła). Mam także drobne zastrzeżenie – Autorka nie dość dokładnie wytłumaczyła na początku podrozdziału 2.2 rozróżnienie czym jest wskaźnik a czym miernik. Dodatkowo nie podała ani jednej pozycji literatury potwierdzającej zaproponowane przez Nią rozróżnienie.

Rozdział 3. „Znaczenie kapitału społecznego w rozwoju lokalnym” oceniam dokładnie tak samo, jak rozdziału 2. Aczkolwiek, przez paralelność, uważam że skoro w rozdz. 2. jest podrozdział o wskaźnikach rozwoju lokalnego, także w tym rozdziale byłoby dobrze, gdyby znalazł się podrozdział poświęcony wskaźnikom kapitału społecznego.

W rozdziale 4. „Imprezy masowe jako zjawisko społeczne we współczesnej przestrzeni geograficznej” Autorka uniknęła sygnalizowanych w dwóch poprzednich rozdziałach niedopatrzeń i w podrozdziale 4.1. na stronie 88 jednoznacznie podała jej rozumienie pojęcia imprezy masowej. Za wartościowy uznaję podrozdział 4.2. „Przestrzenne aspekty imprez masowych”, a zwłaszcza tabelę 20., w której przedstawiła autorską analizę cech bezwzględnych i względnych przestrzeni w procesie organizacji imprez masowych. Natomiast niepotrzebne są odwołania do pojęcia krajobrazu (kulturowego) czy środowiska (geograficznego). Wystarczyłoby na początku tego podrozdziału napisać, że imprezy masowe mogą być rozpatrywane w ujęciu krajobrazowym, środowiskowym lub przestrzennym i Autorka koncentruje się na trzecim z możliwych podejść. Podrozdział 4.3. można traktować jako uzupełnienie podrozdziału 4.2. i w tym kontekście znakomicie spełnia swoje zadanie.

Kolejny rozdział zatytułowany „Przesłanki realizacji imprez masowych” także ma charakter teoretyczny. Jego układ jest prawidłowy. W dwóch pierwszych podrozdziałach zawarto opis przesłanek ekonomicznych oraz społeczno-kulturowych. Opis ten jest

zrobiony sprawnie. W podrozdziale 5.3. zawarto charakterystykę beneficjentów/korzyści z tych imprez. Jego kwintesencją jest dobrze opracowana tabela 26. Wprawdzie nie jest to konieczne, ale wartość analiz zawartych w tym podrozdziale podniosłoby wymienienie strat dla będących efektem organizacji imprez masowych. Chodzi o to, aby czytelnik nie odniósł mylnego wrażenia, że imprezy masowe przynoszą same tylko korzyści.

Rozdział 6. „Kapitał społeczny jako efekt organizacji imprez masowych” zawiera wyniki badań empirycznych. Według mnie umieszczenie w podrozdziale 6.1. „Charakterystyka badanych imprez” tabeli zawierającej syntetyczne informacje o przebadanych imprezach masowych – bardzo by polepszyło percepcję tego rozdziału. W przypadku podrozdziału 6.2. „Indeks rzeczywistych efektów organizacji imprez masowych” mam dwa zastrzeżenia. Pierwsze dotyczy operacjonalizacji zaproponowanych w tab. 27 indeksów. Użyte w kolumnie „Proponowane wskaźniki pomiaru efektów” są zbyt ogólnikowe. Na przykład przy indeksie „Efekty społeczne – nowe kontakty” pomiar w oparciu o „Potencjalna ocena „przydatności” nowo nawiązanych znajomości”. Powinno być podane konkretne pytanie, wraz ze wykazem możliwych odpowiedzi (np. skala Lickerta). Oczywiście są jako załączniki podane dwie ankiety – ale brakuje bezpośredniego powiązania między pytaniami w tych ankietach a konkretnymi indeksami. Podrozdział 6.3. „Kapitał społeczny jako skutek organizacji imprez masowych” powinien wyglądać inaczej. W mojej opinii powinny być w nim zaprezentowane wyniki badań, zgodnie z wytycznymi zawartymi w podrozdziale 6.2., imprez masowych opisanych w podrozdziale 6.1.

„Podsumowanie” zostawiło mnie z niedosytem. W tabeli 1. na stronie 7. Autorka bardzo precyzyjnie rozpisuje pytania, hipotezy oraz metody ich weryfikacji. Po wyśmienitym ich przedstawianiu we wstępie do pracy (podrozdział 1.2.) uprawomocnione jest oczekiwanie, że równie dokładnie zostaną w podsumowaniu zaprezentowane wyniki badań. Tymczasem „Podsumowanie” jest wprawdzie sprawnie napisane, ale stanowczo zbyt ogólnikowe.

Od strony technicznej przedłożona rozprawa spełnia wszystkie wymagania formalne dotyczące objętości, stosowanego języka, logiczności układu pracy, przytoczonej literatury. Aczkolwiek Autorka nie ustrzegła się drobnych błędów. Na przykład w „Bibliografii” przy części artykułów podaje numer doi³, a przy innych (mimo że takowe numery posiadają) –

³ np. Czyż T., Contemporary determinants of the development of socio-economic regions, *Quaestiones Geographicae*, 33(2), 51–61.

nie podaje⁴. Także tabele umieszczone w pracy, tam gdzie na to pozwala ich wielkość, powinny mieścić się na jednej stronie. A tak nie jest chociażby w przypadku tab. 7. na stronach 46–47 czy tab. 20. na stronach 99–100. Ponadto połowa strony 97 jest pusta, a na następnej jest tabela 19. Można było przeformatować tekst, aby tej pustej przestrzeni nie było.

Odnosząc się już do całej rozprawy uważam, że jest ona koherentna, co jest jej plusem. Mamy do czynienia z endogenicznie spójnym wywodem, w którym dokładnie są omówione kwestie teoretyczne. A całość zamyka studium przypadku, aczkolwiek brakuje w nim praktycznego zastosowania zaproponowanych indeksów. W mojej ocenie występuje zbyt duża dysproporcja między rozdziałami teoretycznymi a empirycznym na niekorzyść tego drugiego. Przed ewentualną publikacją sugerowałbym odchudzenie rozdziałów teoretycznych (tj. od 2. do 5.), polegające na zostawieniu w nich tylko kwestii najważniejszych z punktu widzenia wywodu. Rozumiem, że autorzy piszący prace na stopień bardzo często ulegają chęci napisania wszystkiego co wiedzą na poruszany temat (sam nie jestem wolny od tej wady). Wprawdzie nie może to być poczytane za plus pracy, ale jest w pełni zrozumiałe. Jak już wspominałem, od strony metodologicznej praca mieści się w ujęciu tradycyjno-empirycznym modelu empirycznego podejścia scjentyistycznego. Jest to najbardziej klasyczne z możliwych pojęć badawczych w geografii społeczno-ekonomicznej.

Podsumowując stwierdzam, że recenzowana dysertacja „Geograficzne uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego na przykładzie organizacji imprez masowych w powiatach ziemskich Polski Wschodniej” spełnia merytoryczne i ustawowe wymogi stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie przez Radę Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu Gdańskiego mgr Julii Ziółkowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Tomasz Michalski, prof. UG

⁴ np. Devine A., Quinn B., 2019, Building social capital in dividet city the potential of events, *Journal of Sustainable Tourism*, 27(10), 1495–1512. Nie podano doi, które jest następujące: 10.1080/09669582.2019.1639721.